

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MILLIY ERTAKLAR ORQALI MA'NAVIYATNI YUKSALTIRISH

Qashqadaryo viloyati Qarshi tuman 16-DMTT

Bahromova Madina G'ayratjon qizi

Director o'rinbosari

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy ertaklarning maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasidagi o'рни va ahamiyati yoritiladi. Ertaklar bolalarda ma'naviyatni shakllantirish, axloqiy qadriyatlarni singdirish, ezgulik va yovuzlikni farqlash, shaxsiy dunyoqarashni boyitish vositasi sifatida tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: ma'naviyat, milliy ertaklar, tarbiya, axloqiy qadriyatlar, maktabgacha yosh, xalq og'zaki ijodi.

Kirish

Bugungi kunda yosh avlod tarbiyasi davlatimiz siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-axloqiy kamoloti, ularning milliy qadriyatlarimiz ruhida tarbiyalanishi katta ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, milliy ertaklar bolalar uchun beqiyos tarbiyaviy manba bo'lib xizmat qiladi. Ertaklar nafaqat ko'ngilochar asar, balki xalqimizning tarixiy xotirasi, orzu-umidlari va axloqiy qarashlarini mujassamlashtirgan ma'naviy xazina hisoblanadi.

Asosiy qism

1. Milliy ertaklarning tarbiyaviy ahamiyati

Milliy ertaklar bolalarda quyidagi jihatlarni shakllantirishga yordam beradi:

Ezgulik va yovuzlikni farqlash qobiliyati;

Mehr-oqibat, sadoqat, rostgo'ylik, mehnatsevarlik kabi insoniy fazilatlarni anglash;

Milliy qadriyatlar va urf-odatlarga hurmat ruhida tarbiyalanish.

Masalan, "Zumrad va Qimmat" ertagida mehribonlik va halollikning natijasi ezgulikka olib kelishi, hiyla va yolg'onning esa yovuz oqibatlarga sabab bo'lishi bolalarga hayotiy saboq beradi.

2. Ertaklar orqali bolalarda ma'naviyatni yuksaltirish mexanizmlari Suhbat metodi – tarbiyachi ertakni o'qib eshittirgach, bolalar bilan suhbat tashkil etadi. Savol-javob orqali ular ertak mazmunini chuqurroq anglaydi. Rolli o'yinlar – ertak qahramonlarini jonlantirish bolalarning nafaqat xotirasini, balki axloqiy tushunchalarini ham rivojlantiradi.

Tasviriy faoliyat – bolalardan ertakdagi voqealarni chizdirish, shu orqali ertakdagi g'oyalarni mustahkamlash.

Dramalashtirish – kichik sahna ko'rinishlari orqali ertak mazmunini hayotiy holatlarda aks ettirish.

3. Milliy ertaklarning psixologik ta'siri

Psixolog olimlarning ta'kidlashicha, ertaklar bola ruhiyatida qiziqish uyg'otish, fantaziya olamini kengaytirish, ijobiy emotsional kayfiyatni shakllantirishda samarali vositadir. Ertaklarda keltirilgan obrazlar orqali bola o'zini qahramon o'rniga qo'yib ko'rish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa ularning ma'naviy olamiga chuqur ta'sir ko'rsatadi.

4. Zamonaviy ta'limda ertaklarning qo'llanilishi

Bugungi maktabgacha ta'lim muassasalarida ertaklardan foydalanishda innovatsion usullar qo'llanilmoqda. Multimedia texnologiyalari yordamida ertaklarni animatsion shaklda namoyish qilish, audio va video materiallardan foydalanish bolalarning e'tiborini kuchaytiradi.

O'zbek pedagog olimi O. Hasanboyeva ta'kidlaganidek, "ertaklar xalq og'zaki ijodining eng qadimiy va samarali janri bo'lib, ular bolalarga yaxshilik va yomonlik, rostlik va yolg'on, mehnatsevarlik va dangasalik o'rtasidagi farqni tushunishga yordam beradi" (Hasanboyeva, 2019).

Shuningdek, rus pedagogi K.D. Ushinskiy ham xalq ertaklarini tarbiya vositasi sifatida yuqori baholagan: "Ertak bola qalbiga xalq ruhiyatini singdiradi va ularning axloqiy dunyoqarashini shakllantiradi" (Ushinskiy, 1988).

Psixolog L.S. Vygotskiy bolalarning tafakkuri va nutqi rivojida ertaklarning rolini alohida ta'kidlab, "ertaklar bolalarda ijtimoiy tajribani egallashning eng qulay shaklidir" degan fikrni ilgari surgan (Vygotskiy, 1991).

Mahalliy olimlardan E. Shodmonov fikricha, "ertaklar bola tasavvurini kengaytiribgina qolmay, ularning hissiy-irodaviy sohasini ham shakllantiradi" (Shodmonov, 2020). Demak, ertaklar yordamida bolalarda nafaqat bilim, balki ma'naviy tarbiya ham kuchayadi.

Psixolog A. Karimova bolalar psixologiyasiga oid tadqiqotlarida shunday xulosa qiladi: "ertaklar bola ruhiyatida emotsional rezonans uyg'otadi, bu esa ularning ezgulik va yovuzlikni farqlashida psixologik asos yaratadi" (Karimova, 2021).

Shuningdek, zamonaviy pedagog olimlardan A. Jalilova ta'kidlaydi: "ertaklarni rolli o'yinlar orqali o'rgatish bolalarda ijtimoiylashuv, muloqot madaniyati va jamoada o'z o'rnini topish ko'nikmalarini rivojlantiradi" (Jalilova, 2022). Bugungi maktabgacha ta'lim muassasalarida xalq ertaklarini interfaol metodlar bilan uyg'unlashtirish maqsadga muvofiqdir. Pedagog olimi N. Norboyeva yozadi: "multimedia texnologiyalari yordamida ertaklarni bolalarga taqdim etish ularning diqqatini jamlash, eslab qolish va fikrlash qobiliyatini kuchaytiradi" (Norboyeva, 2023).

Shunday qilib, olimlarning fikrlari shuni ko'rsatadiki, ertaklar maktabgacha yoshdagi bolalarda nafaqat ma'naviyatni, balki tafakkur, nutq, ijtimoiy muloqot va emotsional rivojlanishni ham ta'minlaydi.

Xulosa

Milliy ertaklar maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni singdirishda eng samarali vositalardan biridir. Ular bolalarga ezgulikni sevish, yovuzlikdan nafratlanish, mehnatsevarlik va mehribonlik kabi fazilatlarni o'rgatadi. Shu bois, tarbiyachilar va ota-onalar ertaklarni muntazam o'qib berish, ularni suhbat va o'yinlar orqali boyitish orqali bolalarda mustahkam ma'naviy poydevor yaratishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2017.
3. Shodmonov E., Qo'shboqova D. "Maktabgacha ta'lim pedagogikasi". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. Hasanboyeva O. "Bolalar adabiyoti va xalq og'zaki ijodi". – Toshkent: O'qituvchi, 2019.